

Sygn. akt V ACa 461/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku – V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Leszek Jantowski (spr.)
Sędziowie:	SA Hanna Rucińska SO del. Elżbieta Milewska - Czaja
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Justyna Stankiewicz

po rozpoznaniu w dniu 13 grudnia 2019 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa K. R.

przeciwko Skarbowi Państwa - Sądowi Okręgowemu w B.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w (...)

z dnia 10 maja 2019 r., sygn. akt I C 246/18

I. oddala apelację;

II. zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 2700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym:

III. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w B. na rzecz adwokata D. L. kwotę 1800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych) powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym oraz kwotę 225,58 zł (dwieście dwadzieścia pięć złotych pięćdziesiąt osiem groszy) tytułem zwrotu wydatków.

Elżbieta Milewska-Czaja Leszek Jantowski Hanna Rucińska

Na oryginale właściwe podpisy.

Sygn. akt V ACa 461/19

UZASADNIENIE

Powód K. R. wniósł pozew skierowany przeciwko Skarbowi Państwa - Prezesowi Sądu Okręgowego w B. wnosząc o zasądzenie kwoty 35.999,57 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 3 listopada 2015 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazał, że przed Sądem Rejonowym w (...) w sprawie XII C (...) toczyło się postępowanie z powództwa dłużnika powoda o pozbawienie tytułu wykonawczego klauzuli wykonalności. W wyniku wydanego w sprawie wyroku powód pozbawiony został zasądzonych pierwotnie odsetek, liczonych od dnia 9 marca 1996 r. do dnia 28 lipca 2006 r. Następnie Sąd Okręgowy w (...) w sprawie II Ca (...) w dniu 3 listopada 2016r. oddalił apelację powoda i tym samym wydał wyrok, który pozbawił powoda ostatecznie należnych mu odsetek, a nadto był sprzeczny z art. 118 i 125 k.c. Powód wskazał, że w związku z tym poniósł szkodę, co determinuje odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 33 k.c., art. 34 k.c. oraz art. 417 k.c. - za wydanie aktu normatywnego niezgodnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową bądź ustawą. Jako podstawę prawną powództwa wskazał art. 424⁽¹⁾ § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 424⁽⁴⁾ k.p.c.

W odpowiedzi na pozew pozwany Skarb Państwa wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania.

Pozwany wskazał, że przesłanką warunkującą zasadność żądania odszkodowania za szkodę spowodowaną prawomocnym orzeczeniem sądowym jest uzyskanie we właściwej procedurze prejudykatu stwierdzającego niezgodność orzeczenia z prawem. Powód nie uzyskał w odpowiednim postępowaniu prejudykatu stwierdzającego niezgodność z prawem zapadłego w stosunku do niego wyroku.

Wyrokiem z dnia 10 maja 2019 r. Sąd Okręgowy w (...):

1. oddalił powództwo;
2. odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu;
3. nakazał przyznać i wypłacić adwokatowi D. L. ze Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w B. kwotę 2.400 (dwa tysiące czterysta) zł powiększoną o należną stawkę podatku VAT tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi;
4. kosztami sądowymi, od uiszczenia których powód był zwolniony, obciążył Skarb Państwa.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało wydane na podstawie następujących ustaleń i rozważań:

Przedmiotem postępowania w sprawie o sygn. II Ca (...) była apelacja powoda od wyroku Sądu Rejonowego w (...) z dnia 3 listopada 2015 r. sygn. XII C (...). Na podstawie tego wyroku Sąd Rejonowy pozbawił wykonalności tytuł wykonawczy w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności wyroku zaocznego Sądu Rejonowego dla (...) z dnia 1 marca 1996 r. w sprawie XV GC (...) w części tj. w zakresie wymagalnych odsetek liczonych od dnia 9 marca 1996 r. do dnia 28 lipca 2006 r. i oddalił powództwo W. K. w pozostałym zakresie.

K. R. wniósł apelację od powyższego wyroku zarzucając naruszenie art. 124 i art. 125 k.c. i art. 100 k.p.c. poprzez ich błędne zastosowanie.

Sąd Okręgowy w (...) wyrokiem z dnia 3 listopada 2016 r. (II Ca (...)) oddalił apelację K. R. jako bezzasadną.

Przechodząc do rozważań Sąd Okręgowy uznał powództwo za nieuzasadnione. Podkreślił, że odpowiedzialność deliktowa Skarbu Państwa uzależniona jest od łącznego spełnienia przesłanek: szkody, niezgodnego z prawem działania lub zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej oraz normalnego związku przyczynowego pomiędzy tymi zdarzeniami. Zakres odpowiedzialności odszkodowawczej wynikającej z przepisu art. 417 § 1 k.c. obejmuje wszelkie zachowania się (działania lub zaniechania) związane z wykonywaniem władzy publicznej, które pozostają w sprzeczności z powszechnie obowiązującym porządkiem prawnym i zasadami współżycia społecznego, jednak

podkreślić należy, że istnieją okoliczności wyłączające bezprawność działania. W sytuacji zaś, gdy zachowanie jest zgodne z obowiązującym prawem, sprawca nie ponosi za nie odpowiedzialności. Gdy strona powołuje się na wyrządzenie jej szkody majątkowej wydaniem orzeczenia sądowego to podstawę prawną powództwa stanowi art. 417¹ § 2 k.c., zgodnie z którym, jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem. Przyjęte w tym przepisie rozwiązanie stanowi konsekwencję gwarancji zawartych w art. 77 ust. 1 Konstytucji RP, który nie pozwala na wyłączenie ze sfery odpowiedzialności odszkodowawczej Państwa również prawomocnych rozstrzygnięć organów sądowych lub administracyjnych.

Dalej Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że konieczną przesłanką odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę wyrządzoną przez wydanie niezgodnego z prawem orzeczenia sądowego jest stwierdzenie tej niezgodności we właściwym postępowaniu. Sąd rozpoznający roszczenie nie może samodzielnie ustalić niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego. Jeżeli ustawa wiąże oznaczone skutki prawne z obowiązaniem prawomocnego orzeczenia, a jednocześnie reguluje zasady i tryb jego wzruszenia z powodu niezgodności z prawem, to prawna skuteczność takich orzeczeń nie może być podważana bezpośrednio w każdym procesie odszkodowawczym, z pominięciem zasad i trybu postępowania zastrzeżonego do kontroli prawomocnych orzeczeń.

Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę, że tryb kontroli prawomocnych orzeczeń ustawodawca przewidział w kodeksie postępowania cywilnego w formie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Rozstrzygnięcie zapadłe w wyniku wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia stanowi prejudykat i dopiero prejudykat umożliwia skuteczne wystąpienie z powództwem o odszkodowanie. Wyjątek od tej zasady przewiduje art. 424^{1b} k.p.c. Na gruncie tego przepisu dochodzenie odszkodowania za szkodę wyrządzoną prawomocnym orzeczeniem, od którego nie przysługuje skarga, możliwe jest bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi. W tym przypadku niezgodność orzeczenia z prawem może być stwierdzona w ramach postępowania toczącego się w sprawie o odszkodowanie. Odwołując się do judykatury i piśmiennictwa Sąd Okręgowy wskazał, że w takiej sytuacji warunkiem dochodzenia odszkodowania jest, ażeby powód skorzystał, w ramach postępowania, w którym orzeczenie będące źródłem uszczerbku zapadło, ze środków prawnych zmierzających do wyeliminowania jego zdaniem niezgodnego z prawem rozstrzygnięcia. Zaniechanie przez potencjalnie poszkodowanego ich wykorzystania wyklucza możliwość skutecznego dochodzenia odszkodowania. Dopiero gdy strona wykorzysta wszystkie możliwości prawne pozwalające na wyeliminowanie z obrotu wadliwego orzeczenia bądź zniwelowanie szkody wynikającej z jego wydania, może wszcząć postępowanie odszkodowawcze, nawet jeżeli skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem od tego orzeczenia jest niedopuszczalna. Wszelkie zaniechania i uchybienia w tym względzie

zarówno strony, jak i jej pełnomocnika obciążają stronę.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy Sąd pierwszej instancji stwierdził, że nie zachodzą przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej z art. 417⁽¹⁾ § 2 k.c., albowiem powód nie uzyskał orzeczenia stwierdzającego niezgodność z prawem prawomocnego wyroku wydanego przez Sąd Okręgowy w (...) w dniu 3 listopada 2016 r. (II Ca (...)). Brak jest również podstaw do domagania się odszkodowania z pominięciem uzyskania prejudykatu, w sposób przewidziany w art. 424⁽¹⁾ § 1 i następnym k.p.c. Powód miał możliwość wystąpienia ze skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia z dnia 3 listopada 2016 r.

W konsekwencji w ocenie Sądu meriti, żądanie zawarte w pozwie nie mogło być uwzględnione, skoro powód nie legitymował się orzeczeniem prejudykalnym stwierdzającym niezgodność z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego wydanego w sprawie o sygnaturze akt II Ca (...), jak również nie spełnił przesłanek określonych w art. 424^{1b} k.p.c. - skarga przysługiwała od orzeczenia, w którym powód upatruje źródła swojej szkody.

Sąd Okręgowy zwrócił przy tym uwagę, że zgodnie z art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Z uregulowaniem powyższym odpowiednio skorelowane są art. 3 k.p.c. i 232

k.p.c. W rezultacie to na stronie powodowej spoczywał obowiązek przedstawienia dowodów, w tym odpowiednich prejudycatów na poparcie zgłoszonych przez nią żądań, czego w niniejszej sprawie powód nie uczynił.

Z tych wszystkich względów powództwo podlegało oddaleniu w całości, o czym Sąd Okręgowy orzekł w pkt I wyroku.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c.

W punkcie 3 wyroku Sąd pierwszej instancji orzekł o wynagrodzeniu należnym pełnomocnikowi powoda, świadczącemu pomoc prawną z urzędu. Wysokość tego wynagrodzenia ustalona została w oparciu o § 8 pkt 5 w zw. z § 4 pkt 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód, zaskarżając go w części tj. w pkt. 1. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

a) naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 424⁽¹⁾ k.p.c. w związku z art. 417⁽¹⁾ § 2 k.c. poprzez błędne uznanie, że w sprawie nie występują okoliczności świadczące o niezgodności prawomocnego orzeczenia z prawem tj. wyroku Sądu Rejonowego w (...) z dnia 3 listopada 2015 r. w sprawie sygn. akt: XII C (...), utrzymanym w mocy przez Sąd Okręgowy w (...) wyrokiem z dnia 3 listopada 2016 r. w sprawie sygn. akt II Ca (...);

b) dowolną ocenę dowodów (naruszenie art. 233 k.p.c.) polegającą na nieobiektywnej i niewszechstronnej ich ocenie z uwagi na brak rozważenia faktu, iż powód wielokrotnie wskazywał okoliczności świadczące o niezgodności prawomocnych orzeczeń z prawem, co ma wpływ na treść orzeczenia.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący wniósł o:

1. uchylene w zaskarżonej części wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, ewentualnie:

2. zmianę w zaskarżonej części wyroku i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 35.999,57 zł. z odsetkami ustawowymi od dnia 3 listopada 2015 r. do dnia zapłaty wraz z kosztami procesu.

W odpowiedzi na apelację strona pozwana wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył co następuje:

Apelacja nie była uzasadniona.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i przyjmuje je za własne, co czyni zbędnym ich ponowne przytaczanie. Podobnie Sąd Apelacyjny podziela dokonaną przez Sąd pierwszej instancji ocenę prawną dotyczącą braku wykazania przesłanek odpowiedzialności pozwanego Skarbu Państwa, w szczególności braku wykazania istnienia prejudycatu uzasadniającego odpowiedzialność odszkodowawczą.

Zarzuty apelacji koncentrowały się przede wszystkim na wykazaniu wadliwości zastosowania normy prawa procesowego dopuszczającej wniesienie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia oraz wywodzonej z tego odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa.

Podstawy prawnej odpowiedzialności pozwanego można byłoby upatrywać jedynie w treści – powołanego zresztą przez skarżącego – art. 417¹ § 2 zd.1 k.c., zgodnie z którym jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

Z przepisu tego wynika, że konieczną przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej za szkodę wyrządzoną przez wydanie niezgodnego z prawem wyroku sądu drugiej instancji – tak jak to było w niniejszej sprawie - jest stwierdzenie tej niezgodności we właściwym postępowaniu. Wynika z tego, że sąd rozpoznający roszczenie odszkodowawcze nie

może samodzielnie ustalić niezgodności z prawem prawomocnego wyroku. Właściwym postępowaniem – jak słusznie zauważył Sąd pierwszej instancji – jest postępowanie o stwierdzenie niezgodności z prawem wydanego prawomocnego orzeczenia. Postępowanie to zostało uregulowane części pierwszej księdze pierwszej tytule VI dział VIII kodeksu postępowania cywilnego zatytułowanym „Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia”. Z regulacji tam zawartych wynika, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia przysługuje między innymi od prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie (art.424⁽¹⁾ § 1 k.p.c.). Z poczynionych ustaleń wynika, że skarżącego tego swoistego przedsądu nie uzyskał. Trafnie także zauważył Sąd Okręgowy, że w niniejszej sprawie nie miał zastosowania art.424^(1b) k.p.c., wedle którego „w wypadku prawomocnych orzeczeń, od których skarga nie przysługuje, odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem można domagać się bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi, chyba że strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych”. Od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w (...) z dnia 3 listopada 2016 r. w sprawie sygn. akt II Ca (...) (k. 273 akt II Ca (...)) oddalającego apelację od wyroku Sądu Rejonowego w (...) z dnia 3 listopada 2015 r. w sprawie sygn. akt: XII C (...) (k.202 akt XII C (...)) skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem wydanego orzeczenia przysługiwała, co wynika wprost z wykładni językowej art.424⁽¹⁾ § 1 k.p.c. Jedynie w przypadku, gdy skarga nie przysługuje możliwe jest dochodzenie odszkodowania za szkodę wyrządzoną prawomocnym orzeczeniem, bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi, taka zaś sytuacja w niniejszej sprawie nie zachodziła.

W konsekwencji za chybione należało uznać zarzuty naruszenia art. art. 424¹ k.p.c. w związku z art. 417¹ § 2 k.c. Tym samym za nietrafny należało uznać również zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. mający polegać na nieobiektywnej i niewszzechstronnej ocenie dowodów z uwagi na brak rozważenia faktu, iż powód wielokrotnie wskazywał okoliczności świadczące o niezgodności prawomocnych orzeczeń z prawem. Powyższa okoliczność jest bowiem prawnie obojętna dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy.

Z tych też względów Sąd Apelacyjny na podstawie wyżej cytowanych przepisów oraz art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

O kosztach postępowania orzeczono zgodnie z wyrażoną w art. 98 k.p.c. zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Skoro apelacja została oddalona Sąd zasądził od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej RP koszty zastępstwa procesowego, których wysokość ustalona została na podstawie § 2 pkt w zw. z §10 ust.1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r. poz.1800 z późn. zm.) w zw. z art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (t. jedn. Dz.U. z 2019 r., poz. 1265). W ocenie Sądu Apelacyjnego nie było podstaw do zastosowania w niniejszej sprawie wyrażonej w art. 102 k.p.c. zasady słuszności. O ile bowiem można przyjąć, że na etapie postępowania przed Sądem pierwszej instancji powód mógł mieć subiektywne poczucie zasadności dochodzonego żądania, to w sytuacji jasnego i logicznego wyводу Sądu pierwszej instancji wskazującego na przyczyny oddalenia powództwa nie sposób uznać, aby takie subiektywne poczucie było uzasadnione na etapie postępowania apelacyjnego (podobnie SN w postanowieniu z dnia 30 marca 2012 r. III CZ 13/12, LEX nr 1164738).

Podkreślenia przy tym wymaga, że przepis art. 102 k.p.c. jest wyjątkiem od ogólnej zasady odpowiedzialności za wynik procesu i jako wyjątek nie może być wykładany rozszerzająco. Nie zostały przy tym wykazane inne okoliczności, które mogłyby uzasadniać uznanie, że w niniejszej sprawie zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony przemawiający za zastosowaniem art. 102 k.p.c.

Jednocześnie Sąd zasądził na rzecz pełnomocnika z urzędu wynagrodzenie z tytułu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi w postępowaniu apelacyjnym. Jego wysokość ustalona została w oparciu o § 8 pkt 5 w zw. z § 16 ust.1 pkt.2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U z 2016 r. poz.1714) i powiększona została o stawkę należnego podatku od towarów i usług.